

# Gianni Rodari

## literatura infantil de contingut axiològic

**Una persona que escriu frases com la que encapçala aquest article, ja ens mostra el seu esperit crític. El que més admiro de Rodari és la seva capacitat d'unir imaginació, fantasia i creativitat amb contingut de valors humans. Els seus contes i novel·les sempre tenen un rerefons educatiu i lúdic alhora: el binomi perfecte. Aprendre gaudint, madurar fruit.**

**Toni Giménez**

Seria una festa  
per a tota la Terra  
fer la pau  
abans que la guerra.

GIANNI RODARI

Vaig descobrir Gianni

Rodari l'any 1977 quan estudiava la carrera universitària de mestre alhora que iniciava la meua professió de cantant-animador per a la mainada i l'he donat a conèixer en multitud de cursets per a mestres i també musicant alguns dels seus contes per convertir-los en cançó.

La literatura de Gianni Rodari desvetlla encara més la capacitat imaginativa del lector, en especial dels infants. Considerava els infants ciutadans de primera, amb dret a ser escoltats i tinguts en compte en tot allò que té a veure amb la comunitat social. Curiosament,

la llavor que ell va sembrar envers tot això ha donat fruits com el de les escoles de Reggio Emilia, a Itàlia, on pedagogs com Francesco Tonucci han arribat a crear els consells d'infants o les ciutats educadores en què es vetlla per tenir en compte de manera especial les necessitats dels nens i les nenes. Rodari és un revolucionari de la literatura infantil, però també ho és de la pedagogia del seu temps, realitzada enmig de la dictadura de Mussolini, que va prohibir la seva obra durant força temps. L'infant és considerat persona, abans que escolar, i es vetlla perquè desplegui totes les seves capacitats innates, en especial les relacionades amb l'expressió i l'art. Hem d'agrair a Gianni

Rodari haver creat una literatura axiològica i considerar els infants viatgers d'or de la fantasia alhora que ciutadans de primera.

### Ressenya biogràfica

Gianni Rodari va néixer a Omegna, província de Novara, Itàlia, el 23 d'octubre de 1920, i va morir a Roma el 14 d'abril de 1980, en el transcurs d'una intervenció quirúrgica de la seva cama. El seu pare va ser forner i va morir quan ell tenia deu anys. Tenia dos germans més grans que ell. Va estudiar magisteri i exercí de mestre, al servei de la renovació educativa. Es va apuntar a les llistes del partit feixista, però, quan veié de prop quin pa s'hi donava, en va sortir. Fou també periodista, tot fundant i dirigint diverses publicacions, tant per a infants com per a joves i adults, i va ser director d'una col·lecció de llibres d'educació. Durant la Segona Guerra Mundial

participà a la resistència italiana i en acabar la guerra, s'afilià al partit comunista. Li agradava molt la música, va estudiar tres anys de violí.

Començà a escriure per a infants l'any 1950 amb el llibre *Il libro delle filastrocche*. Escriví contes, poemes –*filastrocche*– i novel·les. El 1957 va néixer la seva filla Paola. A més de molts altres premis, l'any 1970 va rebre el premi Hans Christian Andersen (considerat el Nobel de la literatura infantil i juvenil) en reconeixement a tota la seva obra i tasca. A casa nostra, hi va venir alguna vegada a fer algun curset a mestres. S'ha traduït tota la seva immensa obra, tant al català com al castellà. No ha tingut deixebles concrets malgrat hagi creat escola. El seu llibre *Gramàtica de la fantasia –Grammatica della fantasia–* és una obra cabdal, tant per al professional de l'educació com per al rondallaire, sobre l'art d'explicar i crear històries, contes i narracions. Una de les seves obres estrella és *Contes per telèfon –Favole al telefono–*. Rodari és considerat un dels millors escriptors de literatura infantil i juvenil d'arreu i de tots els temps, i el millor escriptor per a infants que ha donat Itàlia. S'ha posat el seu nom a carrers, places, parcs, escoles...

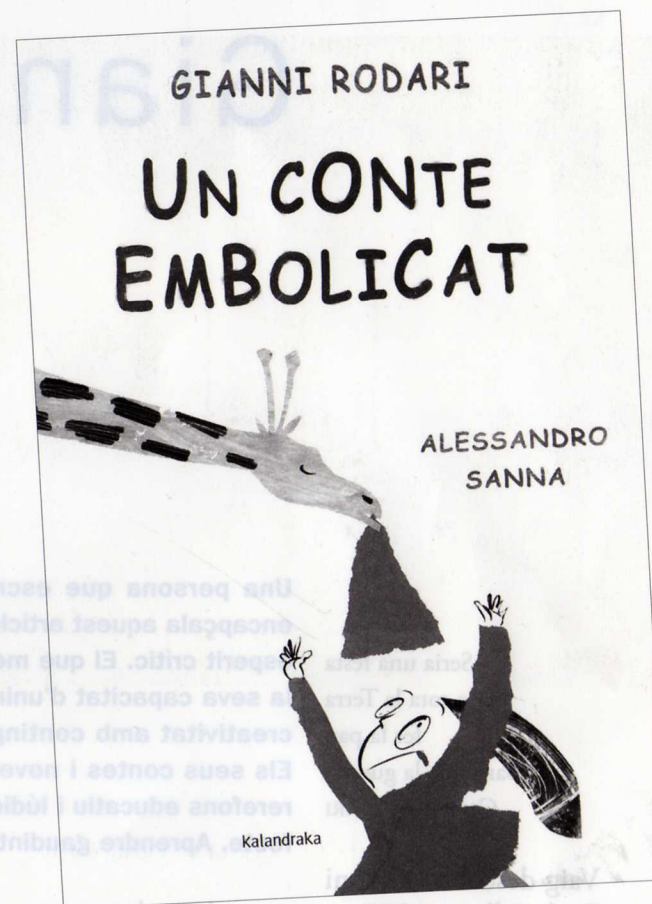
Característiques bàsiques de l'obra de Gianni Rodari són una imaginació desbordant, fantasia, humor, ironia, visió crítica de la vida, educació dels valors. La majoria de les seves obres i contes són una denúncia de la societat de consum i dels abusos del poder.

#### Algunes idees pedagògiques que defensa Rodari

- L'adult s'hauria de fer reeducar constantment per part dels infants. Les solucions imagina-

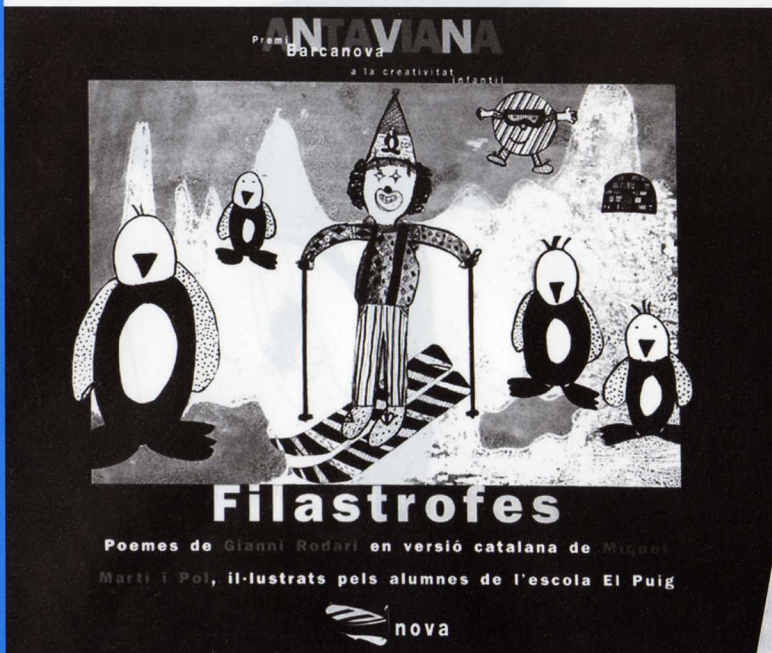
tives dels nens i nenes van sempre per davant de les dels adults.

- És creativa una ment que treballa, que sempre fa preguntes, que descobreix problemes on els altres troben respostes satisfactòries.
- Cal tenir una gran fantasia, una forta imaginació, per ser un gran científic, per imaginar coses que encara no existeixen, per imaginar un món millor que aquell on vivim i posar-se a treballar per construir-lo.
- Els contes ajuden els infants a entrar a la realitat per la finestra, en comptes de fer-ho per la porta. Això és fruit de l'ús de la imaginació.
- Cal anar en compte amb la televisió. Mai no sabem què aprèn un infant quan la mira.
- Si un adult juga amb un infant, li ofereix la seva experiència i, per tant, l'infant pot anar més enllà amb la seva imaginació. Precisament per això, als infants, els agrada tenir l'adult com a company de joc. Es tracta de posar-se al servei de l'infant. Es juga amb ell i per a ell. Malauradament són poques les vegades que l'adult té temps per jugar amb l'infant, tal com a aquest li agradaria, és a dir, amb dedicació i participació completa.
- Rodari donava molta importància als titelles. Coneixia un mestre que tenia un titella que era el mateix mestre en petit. La mainada es confiava més a aquest titella que no pas al mestre mateix i ell, veient i escoltant la mainada com hi jugava, aprenia dels propis defectes.
- Cal educar cap a l'optimisme i la confiança per afrontar la vida; maldar per la utopia.
- No són els contes de llops i personatges similars els que provoquen por a l'infant, sinó la por que ja té l'infant dins seu, que fa que la



puguï exterioritzar a través d'aquests personatges. El llop és el «síntoma» que ens revela la por, no pas la seva causa.

- Si llegir es dona en una situació creativa i feliç, el resultat serà el gust per la lectura. Si, en canvi, és un exercici obligat, aprendrà la tècnica però no pas el gust. Sabrà llegir, però només ho farà com una obligació. I el resultat serà refugiar-se en altres lectures (com el còmic, per exemple, que no ha estat «contaminat» per l'escola) o, simplement, deixar de llegir.



*El prefix imaginatiu*

Davant de qualsevol paraula hi afegim algun d'aquests prefixos: *maxi-, mini-, hipo-, hiper-, macro-, micro-, bis-, des-, tri-...* i en fem una definició. Exemple: *desbarallar*: transformar l'enemic en veí i bon amic.

*S'aprèn dels errors*

Els errors són ideals per inventar, ja siguin errors que fan els nens i les nenes de manera habitual com errors provocats expressament pels adults.

*Retallar titulars*

Retallar titulars de diaris i revistes i barrejar-los entre si. Exemple: «La cúpula de Sant Pere ferida per arma blanca fugí cap a Suïssa amb els diners».

*Joc de preguntes i respostes per inventar una història*

Es fa una llista de preguntes. Cada infant en respon una, tot doblgant el paper perquè ningú no la pugui llegir. Quan tots ja han respost, es llegeixen com si fos un conte. La majoria de vegades no té sentit, però, segurament, també és força divertit.

Exemple:

*Qui era?* Un mort

*On era?* Sobre la Sagrada Família

*Què feia?* Anava en bicicleta

*Què va dir?* I digué: quant fan tres per tres?

*Què va respondre la gent?* No cal que t'amoïnis

*Com va acabar?* I van acabar tres a zero.

- La imaginació és considerada encara, en les nostres escoles, com un parent pobre en comparació amb l'atenció o la memòria. Escoltar i memoritzar fan un escolar «còmode i modelable». Imaginació i fantasia són dos termes similars, però així com imaginar (crear imatges) ho pot fer tothom, fantasiar ho fa qui és creatiu.

Rodari tenia molt en compte dos principis educatius bàsics:

- L'infant té una ment molt absorbent (concepte establert per Maria Montessori): ho xucla tot;

- L'infant posseeix un pensament autònom (concepte establert per Lev S. Vigotski): pensa per ell mateix.

**Unes quantes idees literàries que Rodari proposa**

«*Què succeiria si...*»

És una manera fàcil de plantejar hipòtesis.

*El binomi fantàstic*

A partir d'una hipòtesi, jugar a establir subjecte i predicat (Milà està envoltada d'aigua), nom i verb (la ciutat vola) o subjecte i atribut (expert en forats destapats).

*Equivocar històries*

La Caputxeta Blava. Es va explicant el conte de la Caputxeta Vermella tot canviant alguns personatges, fets o situacions. D'aquesta manera són els infants els que van reconstruint el conte a partir de les equivocacions que provoca qui l'explica.

*Barrejar personatges de contes*

Explicar un conte nou amb personatges habituals dels contes populars.

*Un personatge d'un conte entra en un altre conte*

Expliques un conte clàssic popular i, de cop i volta, fas entrar un personatge d'un altre dels contes populars més coneguts.

*Contes curts amb missatge a dintre*

Dos exemples:

Hi havia una vegada un infant que va escriure la paraula cor amb q. La mestra li demanà si és que el cor estava malalt i li recomanà que fes una visita al metge. El metge li receptà vitamina C. El cor es posà bo i l'infant aprengué la lliçó, escrivint a partir d'aquell dia la paraula cor amb c.

No pots pesar amb metres quant fa la teva pell ni mesurar amb litres l'alçada d'un castell.

No pots comprar la sopa a fils per fer-te'n vestits; ni vendre per hectàrees els cigrons cuits.

No pots confondre pesos ni mesures encara que s'hi confonen tant els grans com les criatures.

En mesurar les persones també tu pots fallar i al més ric, guapo o fort massa valorar.

Hi ha qui mesura el veí en funció del seu diner però en les persones només compta l'amor que hom té.

**Una filastroccha**

*Les armes de l'alegria («Le armi dell'alegria»)*

Aquí hi ha les armes que més m'agraden:

la pistola que fa pum i bang sense fer forats ni sang.

El canó que no fa por, fet amb bales de cotó.

El fusell que no fa mal a cap mena d'animal.

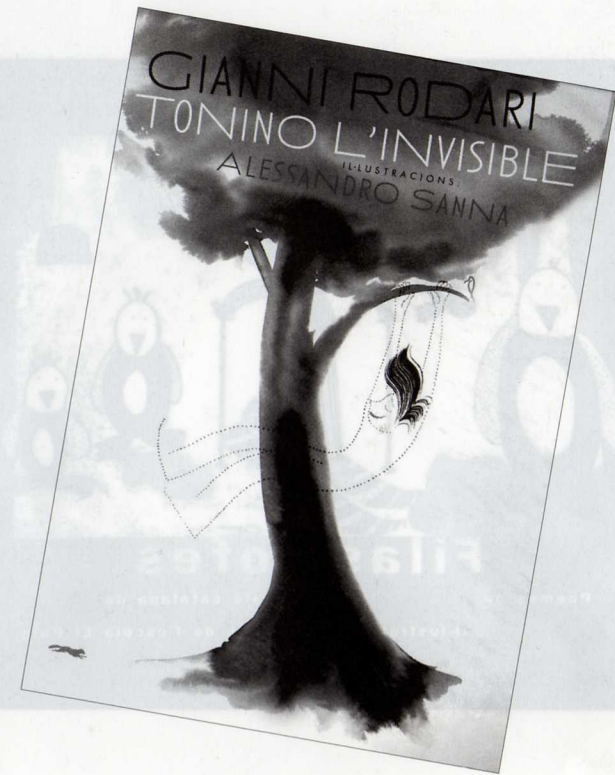
Armes de l'alegria i el sarau!

Les altres llanceu-les, si us plau!

**Un conte**

*Un que n'eren set («Uno e sette»)*

He conegut un nen que alhora eren set nens. Un vivia a Roma, allí l'anomenaven Paolo i el seu pare era tramviàire. Però també vivia a París, allí l'anomenaven Jean i el seu pare treballava en una fàbrica d'automòbils. També vivia a Berlín, allí l'anomenaven Kurt i el seu pare era professor de violoncel. El mateix nen vivia a Moscou i es deia Yuri. El seu pare era paleta i, a més a més, estudiava matemàtiques. A la Xina, l'anomenaven Xu, vivia a Xangai i el seu pare era pescador. El mateix nen es deia Jimmy, vivia a Nova York i el seu pare treballava en una gasolinera. I, el darrer, en Mali, vivia a Tanzània i el seu pare era mestre d'escola. Paolo, Jean, Kurt, Yuri, Jimmy, Xu i Mali eren set, però al mateix temps eren el mateix nen de vuit anys que sabia llegir i escriure, i que li agradava anar en bicicleta sense mans... Paolo era morenot, Jean ros i Kurt castany, però eren el mateix nen. Yuri tenia la pell blanca, Xu la



pell groga i Mali la pell negra, però eren el mateix nen. Jean parlava en francès, Jimmy en anglès i Mali en swahili, però eren el mateix nen. Tots reien en el mateix idioma. Ara els set s'han fet grans i no podran mai fer-se la guerra, perquè tots set són un home sol. El mateix home. ■

Toni Giménez, cantant professional per a públic infantil i familiar, i doctor en Pedagogia.

[www.tonigimenez.cat](http://www.tonigimenez.cat), [tonigimenezfajardo@gmail.com](mailto:tonigimenezfajardo@gmail.com)